

МИСТЕЦТВО
Програма
для загальноосвітніх навчальних закладів. 10-11 класи
Рівень стандарту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма «Мистецтво. 10-11 кл. Рівень стандарту» розроблена відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Її зміст спрямовано на цілісний художньо-естетичний розвиток особистості учня шляхом ознайомлення з мистецтвом культурних регіонів світу.

Метою вивчення мистецтва у школі є формування в учнів системи ключових, міжпредметних і предметних мистецьких компетентностей у процесі пізнання, інтерпретації, творення, оцінювання мистецтва.

Реалізація мети здійснюється через розв'язання **завдань**:

- ознайомлення учнів з мистецтвом різних культурних регіонів світу, формування розуміння взаємодії між різними культурами, усвідомлення необхідності збереження культурно-мистецького надбання людства;
- виховання національної ідентичності, усвідомлення власної причетності до української культурної спадщини з одночасним усвідомленням культурно-мистецького розмаїття;
- формування креативних, комунікативних якостей особистості учня; стимулювання потреби до мистецької самоосвіти та здатності до художнього самовираження;
- естетична оцінка творів мистецтва, явищ сучасності та довкілля (зокрема медіаконтенту та інтернет-простору); критична оцінка впливу мистецтва та інформаційного простору на формування особистих та суспільних цінностей; усвідомлення зв'язків між мистецтвом та соціо-культурним середовищами; мистецтвом різних народів.

Програма ґрунтується на принципах цілісності, наступності, системності та варіативності змісту, органічної єдності національних і загальнолюдських цінностей; засадах особистісно орієнтованого, діяльнісного, інтегрованого та компетентнісного підходів. *Особистісно орієнтований підхід* спрямовує освіту на розвиток художніх інтересів, індивідуальних мистецьких схильностей та здібностей учнів. *Діяльнісний підхід* спрямований на розвиток умінь з різних видів мистецтва та усвідомлення можливостей їх застосування у навчальному та соціокультурному середовищі. *Інтегративний підхід* реалізується у тісній взаємодії різних видів мистецтва в рамках освітньої галузі, виявленні міжпредметних зв'язків з предметами інших освітніх галузей, поширенні мистецького досвіду, набутого у процесі навчання, у соціокультурне середовище. *Компетентнісний підхід* сприяє формуванню комплексу предметних мистецьких, міжпредметних та ключових компетентностей.

Предметна мистецька компетентність (музична, образотворча, хореографічна, театральна, екранна) – це

здатність до пізнавальної і практичної діяльності у певному виді мистецтва. Вона формується у процесі опанування учнями системи знань та уявлень у сфері певного виду мистецтва (*знаннєвий компонент*), набуття ними художньо-творчого досвіду з мистецтва (*діяльнісний компонент*), виховання ціннісних орієнтацій щодо мистецтва та мистецької діяльності (*ціннісний компонент*).

У процесі опанування учнями мистецтва формуються міжпредметні компетентності - здатність застосовувати у навчальній діяльності та соціумі систему інтегрованих мистецьких знань, умінь, естетичних цінностей з використанням набутого досвіду з інших галузей освіти.

Мистецтво відіграє важливу роль у формуванні ключових компетентностей, зокрема у процесі:

аналізу, обговорення, виконання творів мистецтва рідною / державною мовою; сприймання творів мистецтва інших країн та їх інтерпретація, з урахуванням знань про культуру цих країн (*компетентності спілкування рідною /державною, іноземною мовами*);

застосовування обчислювальних умінь для створення художніх образів (об'ємно-просторових, площинних тощо), що потребують точних вимірювань (*математична компетентність*);

застосування знань із природничих наук (акустики, оптики, хімії тощо) у відтворенні довкілля та явищ природи засобами мистецтва; використання технічних засобів для втілення художніх ідей (*основні компетентності у природничих науках і технологіях*);

використання сучасних цифрових технологій для пізнання та творення мистецтва (*інформаційно-цифрова компетентність*);

формування уміння виявляти власні художні інтереси та потреби; планувати та організовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва чи самовираження через мистецтво; раціонально використовувати час для задоволення культурних потреб, здобувати, опрацьовувати мистецьку інформацію тощо (*компетентність уміння вчитися впродовж життя*);

пропонування нових ідей, шляхів їх художнього розв'язання, презентування власних творчих досягнень (*компетентності ініціативності і підприємливості*;

ефективної співпраці у команді, зокрема для реалізації громадських мистецьких проектів; естетизації середовища(*соціальна та громадянська компетентності*);

пропагування національної культури через власну художньо-творчу діяльність; виявлення поваги і толерантного ставлення до культурного розмаїття світу; усвідомлення потреби збереження художнього надбання людства

(компетентність обізнаності та самовираження у сфері культури);

використання мистецтва для вираження емоцій, почуттів, переживань та корекції власного емоційного стану *(компетентність екологічної грамотності і здорового життя)*.

Особливістю програми «Мистецтво» є її варіативність. Орієнтуючись на вимоги та тематику навчальної програми, вчитель самостійно:

- обирає освітні технології; необхідні практичні завдання; мистецькі твори для сприймання, орієнтуючись на критерій їх високої художньої якості та яскраву приналежність до культури певного регіону;

- визначає обсяг годин на вивчення окремої теми, поурочний розподіл опанування кожної теми навчальної програми, за необхідності *має право змінювати порядок вивчення тем у межах навчального року*.

Основними видами діяльності учнів у процесі опанування мистецтва у старшій школі є сприймання, інтерпретація й оцінювання художніх творів; пізнання явищ мистецтва, художньо-творче самовираження, **які мають бути збалансованими між собою**.

Система оцінювання результатів навчання в освітній галузі «Мистецтво» ґрунтується на позитивному ставленні до кожного учня (учениці). Оцінюється не рівень недоліків і прорахунків, а рівень прогресу особистісних досягнень. Тому критерієм перевірки та оцінювання результатів мистецької освіти є динаміка особистісного розвитку учня (учениці) та його (її) ставлення до опанування предмету.

Безперечно, певну роль у мистецькій сфері відіграють спеціальні художні здібності (музичний слух, вокальні дані, відчуття ритму, кольору, пропорцій, симультанне образне сприймання тощо), які можуть впливати на освітні результати учнів. Проте, для створення об'єктивності системи оцінювання, перевірка має інтегрувати з одного боку досягнення учнів у різних видах діяльності, з іншого - їх ставлення до предмету, активність та ініціативність, що дасть можливість ефективніше відслідкувати особистісний зріст учня (учениці), оцінити його (її) роботу в освітній діяльності і саморозвитку. Саме тому індивідуальний і диференційований підходи до оцінювання мають надзвичайно важливе значення.

До основних видів оцінювання належать: поточне, тематичне і підсумкове (семестрове і річне). Додатковими засобами стимулювання пізнавальної активності учнів є самооцінка та оцінювання результатів спільної діяльності за попередньо визначеними критеріями.

З метою інтеграції навчальних предметів і предметних циклів, формування ключових та міжпредметних компетентностей у зміст навчання введено *наскрізні*

змістові лінії – соціально значущі надпредметні теми, які сприяють формуванню в учнів уявлення про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях. Зміст наскрізних змістових ліній є складовою основного змісту освіти і реалізується через відповідні трактування, приклади і методи навчання, створення надпредметних, загальношкільних проектів (зокрема, через творчу роботу, яка виходить з наскрізних тем або інтегрує навчальні предмети) тощо.

Наскрізними змістовими лініями у старшій школі визначено: "Екологічна безпека та сталий розвиток", "Громадянська відповідальність", "Здоров'я і безпека", "Підприємливість та фінансова грамотність".

Наскрізна змістова лінія "Екологічна безпека та сталий розвиток" націлена на формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь. Реалізація цієї змістової лінії може здійснюватися на основі творів мистецтва та художньо-творчої діяльності у процесі виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до природи; усвідомлення себе частиною світу, в якому все взаємопов'язане; розуміння єдності національно-регіональних цінностей і глобальних людських пріоритетів.

Наскрізна змістова лінія "Громадянська відповідальність" спрямована на виховання відповідального громадянина своєї держави. Вагомою її складовою є формування в учнів культурної самосвідомості – здатності розуміти роль культури у становленні способу мислення і поведінки людей, шанобливого ставлення до культурних надбань свого народу та толерантного – до митецької спадщини інших народів світу; усвідомлення власної значущості і відповідальності щодо причетності до свого народу. Це здійснюється під час ознайомлення учнів із досягненнями українського мистецтва, зокрема, у контексті світової мистецької спадщини.

Наскрізна змістова лінія "Здоров'я і безпека" націлена на формування духовно, емоційно, соціально і фізично повноцінного члена суспільства, який здатний дотримуватися здорового способу життя і формувати безпечне життєве середовище. Її реалізація засобами мистецтва сприятиме розвитку емоційного інтелекту, гармонізації інтелектуальної та емоційної сфер особистості. Це відбувається у процесі усвідомлення учнями впливу мистецтва на емоційну сферу людини, зокрема, через емоційно-образне пізнання навколишнього світу на основі синтезу різних видів мистецтва; ознайомлення з елементами арттерапії, які сприятимуть збагаченню емоційно-чуттєвої сфери школярів.

Наскрізна змістова лінія "Підприємливість та фінансова грамотність" націлена на формування проактивної особистості, яка вміє планувати й досягати поставлених цілей, розвиває свої лідерські якості тощо. Вона реалізується у процесі формування в учнів умінь реально визначати свої сильні і слабкі сторони; мотивації учнів до виявлення творчих ініціатив та сприяння їх реалізації, зокрема, через втілення їх у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній та колективній).

Тематична структура програми

№	Назва розділу
10 клас	
1	Мистецтво африканського культурного регіону
2	Мистецтво американського культурного регіону
3	Мистецтво далекосхідного культурного регіону
4	Мистецтво індійського культурного регіону
5	Мистецтво арабо-мусульманського культурного регіону
11 клас	
1	Мистецтво європейського культурного регіону
2	Мистецтво європейського культурного регіону. Україна

10 клас

(52,5 год. (1,5 год. на тиждень), 3 год. - резервний час)

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу
Учень (учениця): <i>Знаннєвий компонент</i> називає характерні особливості мистецтва африканського культурного регіону; наводить приклади впливу мистецтва африканського культурного регіону у сучасному мистецтві; <i>Діяльнісний компонент</i> характеризує мистецтво африканського культурного регіону; виявляє ініціативу щодо творення мистецтва у стилістиці мистецтва африканського культурного регіону;	Мистецтво африканського культурного регіону

<i>Ціннісний компонент</i> висловлює ціннісне ставлення до мистецтва африканського культурного регіону; визначає власні емоції від сприйняття творів мистецтва регіону, характеризує їх вплив.	
Учень (учениця): <i>Знаннєвий компонент</i> називає визначні мистецькі явища, що характеризують американський культурний регіон (північно-американський, латино-американський); <i>Діяльнісний компонент</i> аналізує та інтерпретує художньо-мовні особливості творів різних видів мистецтва американського культурного регіону; аналізує на естетичних засадах медіаконтент; наводить приклади впливу інформаційного простору на формування естетичного смаку; ініціює виконання творчих завдань у різних видах мистецької діяльності (наприклад, виконання вокальних творів у стилі джаз, рок-н-ролл; створення шкільного мюзиклу тощо), зокрема, із використанням цифрових технологій. <i>Ціннісний компонент</i> висловлює оцінні судження, виявляє ціннісне ставлення до творів різних видів мистецтва; обґрунтовує; бере участь у дискусіях щодо ролі мистецтва американського культурного регіону у світовій мистецькій спадщині; усвідомлює вплив мистецтва на власний емоційний стан.	Мистецтво американського культурного регіону (північно-американський, латино-американський)
Учень (учениця) <i>Знаннєвий компонент</i> називає види мистецтва/художні явища – «візитівки» далекосхідного культурного регіону; наводить приклади взаємовпливу різних культур у сучасному мистецтві; <i>Діяльнісний компонент</i> розпізнає у процесі сприймання твори різних видів	Мистецтво далекосхідного культурного регіону

мистецтва далекосхідного культурного регіону; аналізує, інтерпретує твори різних видів мистецтва далекосхідного культурного регіону, виявляє його характерні особливості (художньо-мовні, образні); порівнює особливості мистецтва різних культурних регіонів світу; виявляє бажання виконувати художньо-творчі завдання у стилістиці мистецтва далекосхідного культурного регіону; застосовує набутий мистецький досвід для творчої самореалізації (зокрема, естетизації довкілля); <i>Ціннісний компонент</i> виявляє ціннісне ставлення до творів мистецтва; бере участь дискусіях щодо впливу мистецтва далекосхідного культурного регіону на розвиток сучасного мистецтва, аргументовано відстоює свою позицію; класифікує емоції від сприйняття мистецтва регіону; пояснює їх вплив на власний емоційний стан.	
Учень (учениця) <i>Знаннєвий компонент</i> називає види мистецтва, що яскраво репрезентують індійський культурний регіон; <i>Діяльнісний компонент</i> пізнає особливості мистецтва індійського культурного регіону; аналізує, інтерпретує твори різних видів мистецтва індійського культурного регіону; визначає ознаки синтезу мистецтв у творах мистецтва індійського культурного регіону порівнює особливості різних видів мистецтва різних культурних регіонів світу; створює художні образи у стилістиці індійського культурного регіону; <i>Ціннісний компонент</i> висловлює оцінні судження щодо мистецтва індійського культурного регіону; усвідомлює взаємовпливи різних культур у	Мистецтво індійського культурного регіону

сучасному мистецтві; ідентифікує емоції від сприйняття мистецтва регіону; розуміє їх вплив на власний емоційний стан	
Учень (учениця) <i>Знаннєвий компонент</i> орієнтується у характерних ознаках мистецтва арабо-мусульманського культурного регіону; наводить приклади взаємовпливів різних культур у сучасному мистецтві. <i>Діяльнісний компонент</i> пізнає художньо-мовні та образні особливості арабо-мусульманського культурного регіону; інтерпретує твори різних видів мистецтва; творює у різних видах мистецької діяльності (зокрема із використанням цифрових технологій); порівнює особливості мистецтва різних культурних регіонів світу; <i>Ціннісний компонент</i> виявляє здатність дискутувати про вплив мистецтва арабо-мусульманського культурного регіону на розвиток сучасного мистецтва, аргументувати свою позицію;	Мистецтво арабо-мусульманського культурного регіону
Наприкінці 10 класу учень/учениця виявляє здатність: • усвідомлювати необхідність збереження світової культурної спадщини; • пізнавати мистецтво, інтерпретувати його та виявляти ціннісне ставлення до нього; критично оцінювати вплив мистецтва та інформаційного простору на формування духовно-культурних цінностей – власних та суспільства; усвідомлювати шляхи протидії його негативним впливам на власне життя; • пізнавати себе через художньо-творчу діяльність та мистецтво, ефективно застосовувати їх для художнього самовираження та впливу на свій емоційний стан; • розуміти зв'язок мистецтва з гуманітарними та природничими дисциплінами, застосовувати міжпредметні компетентності у різноманітній творчій діяльності в особистому та соціокультурному середовищі.	

11 клас

(52,5 год. (1,5 год. на тиждень), 3 год. – резервний час)

Очікувані результати навчально-пізнавальної	Зміст навчального
--	--------------------------

діяльності учнів	матеріалу
Учень (учениця): <i>Знаннєвий компонент</i> знає та розуміє роль мистецтва європейського культурного регіону у світовій культурній спадщині; орієнтується у визначних мистецьких досягненнях, здійснених на території європейського культурного регіону; наводить приклади визначних творів різних видів мистецтва, художніх явищ, створених у різні часи на теренах європейського культурного регіону; <i>Діяльнісний компонент</i> інтерпретує емоційно-образний зміст творів різних видів мистецтва, орієнтується у засобах певного виду мистецтва, визначає пріоритетні образи мистецтва європейського культурного регіону; характеризує художню складову медіаконтенту; виявляє ініціативу щодо виконання творчих завдань у різних видах мистецької діяльності (зокрема, з використанням цифрових технологій); використовує набутий мистецький досвід у життєдіяльності; <i>Ціннісний компонент</i> висловлює власні враження, почуття, отримані під час сприймання та творення мистецтва; виявляє особистісно-ціннісне ставлення до художньо-образного змісту твору; усвідомлює необхідність збереження мистецької спадщини	Мистецтво європейського культурного регіону.
Учень (учениця): <i>Знаннєвий компонент</i> знає та розуміє внесок українського мистецтва у скарбницю світової культурної спадщини; називає найхарактерніші здобутки – «візитівки» українського мистецтва у світі; видатних представників українського мистецтва (зокрема, української діаспори); наводить приклади визначних творів різних видів мистецтва, художніх явищ, створених у різні часи в	Мистецтво європейського культурного регіону. Україна

українському мистецтві; <i>Діяльнісний компонент</i> інтерпретує художньо-образний зміст творів різних видів українського мистецтва; наводить приклади впливу інформаційного простору на формування естетичного смаку; аналізує на естетичних засадах медіаконтент; характеризує національну специфіку українського мистецтва; виявляє ініціативу щодо виконання творчих завдань у різних видах мистецької діяльності (індивідуально та в команді); застосовує набутий мистецький досвід для творчої самореалізації (зокрема, естетизації довкілля); <i>Ціннісний компонент</i> оцінює значущість українського мистецтва (народного і професійного) у розвитку національної та світової культури, у власному житті; виявляє ціннісне ставлення до творів українського мистецтва – професійного та народного; пропагує національну культурно-мистецьку спадщину; визначає власні емоції від сприйняття мистецтва регіону; ідентифікує, характеризує їх вплив; використовує мистецтво для отримання задоволення; усвідомлює необхідність збереження національної та світової мистецької спадщини.	
<i>Наприкінці 11 класу учень/учениця виявляє здатність:</i> ● усвідомлювати необхідність збереження світової культурної спадщини; важливість національних мистецьких цінностей та їх збереження у сучасному полікультурному світі; толерантного ставлення до різних культур та їх представників, ● пізнавати мистецтво, інтерпретувати його та виявляти ціннісне ставлення; аналізувати вплив мистецтва та інформаційного простору на формування духовно-культурних цінностей – власних та суспільства; ● пізнавати себе через художньо-творчу діяльність та мистецтво, застосовувати їх для художнього самовираження та впливу на свій емоційний стан; ● розуміти зв'язок мистецтва з гуманітарними та природничими дисциплінами, застосовувати міжпредметні компетентності у різноманітній творчій діяльності в особистому та соціокультурному середовищі.	

Програму розробили:

Абрамян Тетяна Олександрівна, учитель мистецтва, музичного мистецтва і художньої культури ЗОШ І-ІІІ ст. №10 Торецької міської ради Донецької обл., учитель вищої категорії, учитель-методист;

Аристова Людмила Сергіївна, доцент кафедри музичного мистецтва Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського, кандидат педагогічних наук;

Гайдамака Олена Василівна, старший науковий співробітник ДНУ "Інститут модернізації змісту освіти", кандидат педагогічних наук;

Гараздовська Мар'яна Теодорівна, учитель художньої культури та мистецтва гімназії «Престиж» м. Львова, старший учитель;

Гречана Олена Іванівна, учитель образотворчого мистецтва НВК «гімназія - школа» № 27 м. Маріуполь Донецької обл., спеціаліст вищої категорії, старший вчитель;

Гурин Олександра Михайлівна, методист Навчально-методичного центру освіти м. Львова, кандидат педагогічних наук

Новикова Надія Валентинівна, учитель музичного мистецтва та художньої культури Бучанської ЗОШ І-ІІІ ступенів №4 Київської області, заслужений учитель України, кандидат педагогічних наук;

Пірог Аліна Григорівна, учитель мистецтва та художньої культури гімназії №267 Дарницького району м. Києва, учитель-методист;

Просіна Ольга Володимирівна, провідний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України, заступник головного редактору журналу "Мистецтво та освіта", кандидат педагогічних наук.